

Forfatter: Kingo, Thomas

Titel: Digtning i udvalg

Citation: Kingo, Thomas: "Digtning i udvalg", i Kingo, Thomas: *Digtning i udvalg*, udg. af Marita Akhøj Nielsen , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1995, s. 497.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-kingo09val-shoot-idm140375702361744.pdf> (tilgået 18. april 2024)

Anvendt udgave: Digtning i udvalg

Christian V's første Ledings-Tog

Trykt efter SS II, s. 29-40, der gengiver originaltrykket. Til dette digts samtidshistoriske oplysninger har Kingo benyttet månedsbladet *Extraordinaires Maanedlige Relationer*, der blev udgivet af Daniel Paulli, foruden antagelig hans ugeblad *Dansk Advjs* og tysksprogede *Extraordinaire Relationes*. Digtet må være affattet mellem 23/12 1675, hvor kongen vendte tilbage til København, og 15/10 1676, hvor Kingo afsluttede et tillæg til beretningen om felttoget.

Enevolds: enevældige. - *Ledings-Tog*: krigstog, nl. Christian Vs succesrige felttog mod de sv. besiddelser i Nordtyskland juni-december 1675. - *Matthias Jørgensen*: Matthias Jørgensen Godiche, bogtrykker i København 1660-1678; hans firma er videreført til nutiden (Schultz).

Erindring: forord.

1

Hastverk: i hast udførte værk. - *Skygge*: om beskyttelse, jf. f.eks. Sal. 91,1-2.

3

Blek-Pensel: om pennen, der maler med *blæk*. - *grunded*: malet første gang. - *denne gang*: hentydning til de i 1677 udkomne tillæg til dette digt.

4

treffis: gengives rammende. - *i... Seyer-Fang*: ved dine fremtidige sejrvinger.

5

meder: sigter.

6

fremlyvser: lyser frem.

7

Drifft: bedrift.

8

skildris: males; skildres.

A & (2 : gr.: alfa og omega, alfabetets første og sidste bogstav, symbol på Gud som altings ophav og endemål, jf. Johs. Åb. 1,8. Symbolet er i flere digte anvendt af Kingo som indledende anrøbelse.

1

BEhierted: modige.

2

Arv-kroned: som arvekonge kronede. - *oprører*: ophidser.

3

Nidkerhed: iver. - *at*: for at; så at. - *Kroner*: om Danmark og Norge.

5

Tilstæd: tillad, - *fast*: næsten. - *Sang-Gudinde*: muse, om inspirationen.

7

At ...: definerer *dette Liv*. - *Lyvs*: lys. - *Lygte-Skrog*: simple lygte.

10

stille ... Himmel-Stjerne: opstille dit horoskop.

11

huor: hvordan. - *Guds-Frygt (...)* *Rætfærdighed*: Christian Vs valgsprog var "Gudsfrygt og retfærdighed".

12

opskreed: gik op.

498

13

Tuilling-Tegn: hentydning til valgsproget, derimod næppe til stjernetegnet (Christian V blev født 15/4). - *hos*: ved.

14

Naader: nådesbevisninger. - *bedugge*: I Gl.Test. opfattes duggen som tegn på Guds velsignelse, jf. f.eks. Sal. 133,3.

15

berede: forberede.

16

Huis Lige ...; Christian V var den første da. konge, der kronedes som enevældig arvekonge.

17

disse ...: gudsfrygt og retfærdighed.

18

Fynd: kraft.

19

Stand: tilstand.

20

flugtig gjør: jager på flugt. - *Uskiel*: uret.

22

udvirke: fremkalder.

23

spinder paa: arbejder på at. - *Sirkel*: krans, evt. om kronen.

24

fuld-runded: helt rund.

25

begge disse: nl. gudsfrygt og retfærdighed.

26

forvisse: sikre.

28

trygge: pålidelige, sikre.

30

Bluß: bål, om virkeliggørelsen af tankerne. - *nidkier*: heftige. - *Sinde-Lue*: om lidenskabelig tanke.

31

Røgelse: om bønner, jf. Johs.Åb. 5,8.

32

Poenitentzer: bodshandlinger.

33

Bønne-Fest og Faste: 27/7 1675 blev der påbudt tre bede- og fastedage samme efterår.

34

Aske: tegn på bod, jf. f.eks. Job 42,6.

35

Randsage ...: om syndserkendelse, jf. Klages. 3,40.

36

bøde: reparere. - *Landsens Fljg*: om de tabte landsdele øst for Øresund.- *hen*: bort.

37

blotede: blottede, drog.

39

Bond: grund.

40

sært: særskilt. - *velbegruended*: velgennemtænkt.

41

Passen: passagen. - *snøre*: spærre, hindre.

42

Reyse-Maal: nl. Wismar.

43

Tønningen: vigtig fæstning i Slesvig ved Ejderens munding; den åbnedes 4/7 for de da. tropper. - *tog ind*: indtog. - *Hertugen*: Christian Albrecht, 1641-1694, hertug af Slesvig-Holsten-Gottorp, på hvis loyalitet Christian V med god grund tvivlede.

45

Aarlogs: krigs. - *lod stande*: bevægede dig rask.

46

Stade: opstilling. - *Mekelborgers Lande*: I Mecklenborg-Schwerin sluttede Christian V forbund med kurfyrsten af Brandenburg.

47

efter ... Troo: efter at have givet troskabsløfte.

48

foort: straks.

499

49

greeb (...) an: tog fat på. - *Damgarten*: befæstet by på grænsen mellem Mecklenborg-Schwerin og Pommern, som blev rømmet af svenskerne 6/10.

50

Magt: magt; befæstning. - *fra (...)* udelukke: opgive.

52

keysede: valgte. - *for*: frem for.

53

Tribbesees: befæstet by nær Damgarten, som blev taget med storm 7/10. - *og*: også.

54

Dinis: nl. dine soldaters. *55 bedre*: længere.

57

Wißmar: Belejringen af det stærkt befæstede Wismar indledtes i midten af oktober. - *Belt*: om Østersøen.

58

Druut: kraftigt.

59

Minde: munding.

60

Udaf: fra. - *forfegte*: forsvare.

61

faste: befæstede.

62

at: til at.

63

beleylig: bekvemt beliggende.

64

Limed: leret. - *Henge-Segg*: hængedynd. - *Røde-Dynds*: rød ligt dynds.

65

forseet: forsynet.

68

ærlig: ærefulde. *Vaaben-Ting*: mønstring. - *laved*: ordnet.

70

nedergraved: nl. i løbegrave.

72

øved: udøvet.

77

kastis: kastedes. - *Batteri*: skyts.

78

giennem-drille: lade gennemlyde.

79

som: som om.

80

bleved kast: være blevet kastet.

81

satte (...) an: angreb. - *Fyre-møsser*: morterer.

82

Granate-slug: granat-svælg, om kanoner. - *Gryde-munded*: med grydestor munding. - *Bøsser*: kanoner.

83

gulped (...) ud: gylpede op.

84

Luft-fløy: fløj gennem luften.

85

tørnede: ramte.

86

bistre: grumme. - *bold*: kugle.

88

Dødsens visse Budd: bud om den visse død.

89

holdtis: vedblev.

90

Blidekast: skud. - *alt*: bestandig.

91

knæge: knække.

92

bløde: skræmme. - *Hu*: sind. - *forsagt*: modløs.

94

Ræt: netop. - *Torden-brudd*: lynnedslag, - *finde*: mærke.

95

Omskiønt: selvom. - *Riv*: revne. - *Flise-krop*: stenkrop.

96

Beenrad: skelet.

500

97

Anslag: plan.

98

Falken: sv. krigsskib, der bevogtede indsejlingen til Wismar havn; det erobredes 5/11.- *dit... binde*: at prøve kræfter.

99

Skiøt: skyts; kanoner.

100

Planke-vom: om skibsskroget. - *stødt*: beskadiget.

101

udbredt: have udbredt.

102

hensvinge: flyve bort.

103

Order: ordre.

104

hule: dybe.

106

sætter sig: falder, mindskes. - *Flebbe*: munding.

107

min Salvede: nl. Christian V.

108

gesvindig: hurtige; listige. - *Garn*: fangegarn.

109

megle: store.

110

frekke: tapre; frække.

111

Hvalfisken: fort ved Wismar havn; det overgav sig 5/11.

112

Bønfald: bønfaldelse.

113

tilforn: tidligere. - *af*: om. - *slige*: sådanne. - *Tog*: rejser; kampe. - *at sige*: berette.

114

Landmands: landsoldaters.

115

foruden: uden.

116

falder: forekommer. - *verkeligt*: mærkværdigt; snildt.

117

Mens: men. - *skinbarligen*: klart.

118

forfigter: kæmper for.

119

dend Flaade ...: 9/10 stod en stor flåde ud fra Stockholm, men den måtte vende om pga. voldsomt uvejr; to skibe gik tabt.

120

Himmel-hugg: hug, prygl fra himlen.

121

hvisled: fløjtede, jf. Es. 7,18, hvor Gud kalder ulykker sammen ved at fløjte ad dem. - *dend*: den sv. flåde.
- *splitte*: splittede.

122

saa: sådan. - *slitte*: slået i stykker.

123

for: som. - *Støkke-skudd*: kanonskud.

124

Brudd: skade; skibbrud.

125

Der: da. - *taksom*: taknemmeligt. - *kiendte*: bekendte; erkendte.

126

Hvad: hvilken. - *lyksom*: lykkelig. - *Andledning*: styrelse.

128

Gud din Styrke: Gud (som er) din styrke.

130

hos: til stede. - *aktis*: vurderes.

131

kiedsom: kedsommelig. - *slat-uren*: sølede.

132

jo: ikke. - *Hierte*: mod.

133

saaestu: så du. - *Bonde-Dreng*: bondesønner, der var udskrevet til militærtjeneste (i modsætning til lejesoldater).

138

Der: som. - *værdigis*: nedlader sig til.

501

139

Hans: flintens.

140

Truske-træ: trøsket (letantændeligt) træ.

142

Funker: gnister.

144

Ever: skarp.

145

slette: simple; jævne.

146

Knogel-føre: knoglestærke.

147

Gevær: våben. - *Marken*: felten; slagmarken.

148

Kong Dan: den da. sagnkonge, der regnes for folkets stamfa der og rigets grundlægger, som det blev opkaldt efter.

149

lade (...) kiende: vise.

150

Hans: at hans. - *tarvelige*: nøjsomme. - *Ifrighed*: raseri; iver.

151

bestaa: tage kampen op imod.

154

granat: tydeligt. - *det*: at. *hiasked*: våde.

157

Kongers Roos: rosværdigste af konger.

158

sømmer reet: tilkommer det virkelig.

160

uforsagt: dristig.

161

Glar-broo: glas-bro (lægning), om is.

162

mudrige: mudrede.

164

viste: vidste.

166

Besaae: så. - *Synest*: lejlighed. - *meere*: øge.

167

bestolded: belejrede.

169

hulde: trofaste. - *Raad*: rådgivere.

170

Arr-bidt': arrede som af bid. - *Ulemper*: farer; kampe.

171

Øye-Vink: blik. - *nikkerpaa*: nikker til.

172

Majestæt: ophøjethed.

174

Skiude-Pæle: pæle, hvorefter der skydes til mål.

175

Degen-færdig: kårde-dygtige. - *Blood*: slægt.

176

intet kun: lutter. - *idel*: lutter.

177

føyed: givet.

179

Volded: bag volde forskansede.

182

Ophæver: hæver. - *nedælded*: nedfaldne.

184

Liim: ler.

186

rundt-beleyred: på alle sider belejrede.

187

188 *Ryggen ... Saar*: vende ryggen til, så at den (nl. under tilbagetrækningen) far det sår.

188

stood: klædte (nl. fordi såret så ville være kommet under an greb).

191

hvasle-Regn: skylregn.

193

dryber: drypper. - *Rykte*: ry

196

Sold: løn.

197

vige: skal vige.

198

forsage: svigte.

502

199

dømme: skal dømme. - *derpaa*: mod dem (nl. fjenderne).

200

her i: heri (nl. i denne sag), - *faae*: give.

201

nep: næppe.

202

Ledings-Mænd: krigere.

203

som: eftersom. - *høy*: opløftet.

205

Diur-Kongen: dyrenes konge, siden den tidlige middelalder betegnelse for løven.

206

harm: vred.

207

tuærre: ser vrede ud.

208

ilde-funked: gnistrende. - *Syyn*: blik; udseende.

209

blive var: opdage. - *riised*: tætte.

210

Avinds: fjendtlig. - *utuske*: fremmed væsen.

211

u-sky: modige.

214

Udi (...) at bide: for at knække.

218

Bom: murbrækker. - *Buk*: stormbuk.

220

udhvistis: kastes ud.

221

Loßement: hus, astrologisk betegnelse for en del af himmelhvælvingen, der svarer til et stjernetegn, - *forandred*: skiftet.

222

Skyttens Bolig: stjernetegnet skytten, hvor solen efter den dagældende julienske kalender gik ind 11/11; først 1700 indførtes den gregorianske kalender i Danmark, - *gandske*: helt.

223

hun: solen. - *Steenbukken*: stjernetegnet, hvori solen gik ind 10/12. - *Indkorteering*: indkvartering.

224

ham: stenbukken.

225

mod: hen til. - *løben*: forløbet.

226

Svøben: nl. pisker til at drive på hestene, der if. den antikke og den nord. mytologi trækker solens vogn.

228

Dødsens tru: trussel om døden. - *beridt*: forberedt.

229

spude: udspy.

230

Kartowets: den svære kanons.

231

Muskete: gevær. - *knadrede*: hvislede.

232

kaster Ild med: kaster på ilden.

233

beblandet: blandet.

239

Lenke-ledd: led.

240

nestlagde: nærmest liggende.

242

Saanden: sandet.

245

kiender: ved.

248

hugg: huggede.

249

skarp: hårdt. - *bide*: holde stand.

250

ingen Flukt: På et tidspunkt under stormen flygtede de da. tropper dog.

251

Kat-hændede: med hænder som kattekløer. - *Fordeel*: forskansning.

503

252

holde Trop: følge lydigt. 255 *førre*: før. - *paa Tru*: truende.

256

simpel: modløs. - *blu*: frygtsom.

257

for: foran

258

Ild ... aftørre: ild, mord og brand kunne man ikke fjerne sammen med den gråd, man tørrede af kinden.

259

fik: gav.

260

Frelsis Tilsagn: tilsagn om frelse.

261

taget: have taget.

265

i fulde Bluß: (som stod) i lys lue.

266

overkæmpe d: have overvundet.

269

neste Morgen: dvs. 14/12, men indtoget fandt først sted 16/12; Kingo følger her *Extraordinaire Relations* fra 21/12 1675. - *inden Volds*: inden for volden.

272

dig ... paa: satte på dig.

273

ofred ... op: ofrede du til ham, nl. ved den gudstjeneste, der blev afholdt i en af byens kirker.

274

træde: betræde.

275

kiendte det: erkendte at.

277

Hyldings-Eed: Byens øvrighed og borgere aflagde ed til kongen efter gudstjenesten.

278

oppaa (...) *maget*: arbejdet på.

279

komstu: kom du; kongen kom til København 23/12.

280

foor: drog.

283

som ... med: som fulgte med kongen; knyttet til *Himmel*.

287

formeeris: forøges.

288

foruden: uden.

289

Merke: hensigt.

290

gjøre: skal gøre.

291

Hans Rjger: så at hans riger. - *Blomster*: blomst.

292

en Ære-Speyl: som et ærefuldt forbillede.